

Tweet- & appgids

*29 twitteraars en
18 apps voor advocaten*

- * Do's en don'ts voor juristen op social media **
- * Advocaat in de cloud Erik Vollebregt **
- * Hoe kwetsbaar zijn advocatenkantoren voor cyberaanvallen? **

Dé Private Cloud voor Juristen

Amersfoort Amsterdam Eindhoven Joure Oosterhout Rotterdam

ict concept.

- IT-infrastructuur
- Verbindingen
- Private Cloud

Alles voor elkaar!

Breng uw ICT onder daar waar het hoort: de IT-partner met verstand van zaken. Eén centraal aanspreekpunt voor uw IT-infrastructuur, verbindingen en de Private Cloud voor juristen. Met veiligheid hoog in het vaandel.

ICT Concept is die partner.
www.ict-concept.nl

Scan de code voor direct contact.
Of bel 088 002 84 83.

Uw zaken
op orde

“CCLaw is absoluut
gebruiksvriendelijk!”

Stefanie van Asch, Van Veen Advocaten

Met CCLaw van Clip Consultants beschikt u over een compleet softwarepakket voor uw juridische praktijk. Door jarenlange ervaring in de advocatuur combineert CCLaw gemak met kwaliteit. Inmiddels zijn ruim 400 advocatenkantoren enthousiaste gebruikers!

CCLaw: uw zaken op orde

Bel: 0413 - 34 88 88

Bezoek: www.clipconsultants.nl

Clip Consultants

OVERNAME DFLOW DOOR BIGHAND

dflow

bigHand
Get more done

EEN NIEUWE FASE...
TO 'GET MORE DONE'
MET DE VOICE PRODUCTIVITY
SOFTWARE VAN BIGHAND

Inhoud

2 Pas op voor de cybercrimineel

Banken krijgen cyberaanval na cyberaanval te verduren. Ook advocatenkantoren blijken een interessant doelwit voor datadierven en afpersers. Maar extra beveiliging vinden de kantoren niet nodig. Wat zijn de gevaren?

4 Tweet- & appgids voor de advocatuur

Welke van de vele duizenden apps zijn handig voor advocaten en wie moeten ze volgen op Twitter om bij te blijven? Het Advocatenblad zocht, selecteerde en maakte een overzicht.

10 @Rechter #Verschoning?

Advocaten zitten niet te wachten op richtlijnen voor social media. Maar voor de op social media steeds activerende rechters is gebruik van Twitter, Facebook of LinkedIn lastiger.

12 'Wij hebben alles in de cloud staan'

Weinig advocaten weten meer van IT of maken er intensiever gebruik van dan Erik Vollebregt. De life sciences advocaat uit Amsterdam kreeg een prijs voor de wijze waarop zijn kantoor social media inzet. In zijn paperless office vertelt hij over het nut van IT voor de advocatuur.

17 Orde in de informatiechaos

Advocatenkantoren worden overstelpd met grote hoeveelheden gegevens. Negen principes om informatie te ordenen en optimaal te gebruiken.

21 Munt met een luchtje

De virtuele munt Bitcoin blijkt ideaal voor het wassen van crimineel vermogen. De handel lijkt vooralsnog moeilijk te reguleren. Toch biedt de wet openingen voor vervolging.

@Lezer

‘Via mijn blog kwam net nog een nieuwe zaak binnen,’ zegt Erik Vollebregt. De life sciences advocaat uit Amsterdam weet op pagina 12 als de beste uit te leggen waarom eigenlijk alle advocaten online actief moeten zijn om kennis op te doen, informatie te delen en vooral, om cliënten binnen te halen. Bloggen levert hem een ‘giga-multipliereffect’ op.

Toch zien steeds meer advocaten ook zelf wel in dat ze baat hebben bij online cliënten werven en het vinden en delen van informatie via digitale kanalen. De juristen die nu de sprong wagen naar het bloggen, twitteren, facebooken en linkedInnen, zijn per slot van rekening bepaald geen pioniers meer. En recent onderzoek van het Advocatenblad leert dat zeker een kwart van de advocaten met een tablet rondloopt. Dat zegt ook wat.

Alleen, met de komst van de massajurist op online platforms komen ook de problemen. Het aanbod van elektronische diensten voor advocaten bijvoorbeeld explodeerde, dus welke apps zijn nu echt handig? En wie te volgen van de al net zo hard groeiende schare juridische twitteraars op social-mediasite Twitter?

Om een handje te helpen presenteert het Advocatenblad in deze ICT-special een Tweet- en appgids (op pagina 4) met een selectie van 47 handige apps en te volgen twitteraars. Wie zich ook de etiquette voor juristen op sociale media eigen wil maken, kan terecht op pagina 10. Advocaten blijken overigens niet zoveel behoefte te hebben aan richtlijnen. Het zijn eerder de twitterende rechters die in de gevarenzone komen.

Met het gebruik van digitale kanalen om kennis te vergaren en te delen, doemt ook het probleem op van het herbergen van alle informatie. Paul Bartelings, director Learning & Knowledge bij Holland Van Gijzen Advocaten en Notarissen, geeft negen principes om orde in de informatiechaos te scheppen en om geld te verdienen aan data. In ‘Pas op voor de cybercrimineel’ op pagina 2 kunt u bovendien lezen waarom u er goed aan doet uw schat aan data goed te beschermen. Geen dank, desgewenst mag u doneren in Bitcoins (zie ‘Munt met een luchtje’ op pagina 21).

@Robert Stiphout
@Advocatenblad

Colofon

Advocatenblad Special

Het *Advocatenblad* is het officiële orgaan van de Nederlandse Orde van Advocaten en wordt uitgegeven door Sdu Uitgevers.

Hoofdredactie
Robert Stiphout

Aan deze special werkten mee:
René van Asselt, Ronald Brokke, Dimitry de Bruin, Mark Maathuis, Juriaan Mensch, Tessa Posthuma de Boer, Annemarie van de Weert, Jolenta Weijers

Beeldredactie
Charllotte Helmer

Sdu Uitgevers
Gert Jan Schinkel (Uitgever)
Sandra Kroon
(Directeur BU Legal & Tax)

Vormgeving
Dimdim, Den Haag

Correctie
Sandra Braakmann

Citeerwijze
Adv.bl. special 2013, p.

Druk
Senefelder Misset,
Doetinchem

Advertenties
Fenneke van der Schee
en Angela Bruins (media
adviseurs)
070-378 05 62
www.bereikdejurist.nl,
advertentie.juridisch@sdu.nl

De volgende special van het *Advocatenblad* verschijnt najaar 2013 en heeft als onderwerp carrière en opleidingen.
ISSN 0165-1331

Omslag-illustratie:
Dimitry de Bruin

HOI
PRINT

uitgeversverband
Groep uitgevers voor
vak en wetenschap

Pas op voor de cybercrimineel

Banken krijgen cyberaanval na cyberaanval te verduren. Ook advocatenkantoren blijken een interessant doelwit voor datadiieven en afpersers. Maar extra beveiliging vinden kantoren niet nodig. Hoe komen criminelen binnen en wat zijn de gevaren?

Juriaan Mensch

Is het oorlog? Als we het taalgebruik van sommige cybersecurity-experts horen dan lijkt het wel zo. In elk geval zullen luchtvaartmaatschappij KLM, overheidsinstelling DigiD en de banken ING, Rabobank en ABN AMRO de afgelopen maanden wel hebben ervaren als een oorlogssituatie. Zij waren (meermaals) slachtoffer van cyberaanvallen. En dat roept de vraag op of advocatenkantoren goed tegen dergelijke aanvallen goed zijn beschermd.

Dat de dreiging van een cyberaanval ook reëel is voor advocaten blijkt uit onderzoek in het buitenland. In februari van dit jaar publiceerde de Amerikaanse internetbeveiliging Mandiant een rapport dat cyberaanvallen vanuit China op Noord-Amerikaanse bedrijven in kaart bracht. Bij vier advocatenkantoren bleek te zijn ingebroken in de systemen en werden mogelijk vertrouwelijke gegevens gestolen.

Mandiant omschreef advocatenkantoren als een aantrekkelijk doelwit voor hackers, omdat er over vele honderden,

soms duizenden bedrijven informatie is te vinden. Een ander onderzoek, het *2013 Verizon Data Breach Investigations report*, laat zien dat van 47.000 incidenten die in negentien landen werd onderzocht, accountants, advocaten, consultants en soortgelijke dienstverleners in bijna een kwart van de gevallen doelwit waren.

Engeland reageerde op het Mandiant-rapport. Daar werden in maart veertig partners van Engelse topkantoren uitgenodigd voor een besloten briefing van het Centre for the Protection of National Infrastructure en het beveiligingsagentschap GCHQ. De Engelse Orde van Advocaten waarschuwde kantoren die internationaal opereren en zich bezighouden met IP-gerelateerde zaken. Datadiieven zouden vooral uit zijn op informatie over onderhandlungsstrategieën bij overnames, procedures en intellectueel eigendom.

Zijn Nederlandse kantoren ook op hun hoede? Tien ondervraagde Nederlandse advocatenkantoren laten geen verhoogde staat van paraatheid zien naar aanleiding van het recente nieuws over cybercriminaliteit. Het betreft interna-

tionaal opererende kantoren, van middelgroot tot niche door het hele land. Op advocatenkantoor De Brauw Blackstone Westbroek na, wilde liever niemand bij naam worden genoemd. Een enkeling wilde helemaal niet meewerken. 'Te gevoelig onderwerp.'

De meeste kantoren meldden dat ze al genoeg aan beveiliging doen. Datalekken zijn nauwelijks aan de orde geweest, stellen ze. Eén kantoor geeft een incident toe, maar dan 'zonder noemenswaardige consequenties'. Geen van de kantoren zegt te maken te hebben gehad met directe aanvallen op de IT-systemen. Wel melden ze dat klanten de laatste tijd meer interesse tonen voor de gebruikte beveiliging.

Afpersing

Volgens Mattijs van Ommeren, security-consultant van Alcyon Security en mede-initiator van de IT-securityconferentie Alt-S, spreekt diegene die zegt nooit doelwit van hackers te zijn geweest niet of niet helemaal de waarheid. 'Of het is onopgemerkt gebleven. En dat is natuurlijk gevaarlijker.'

Terughacken

Justitie krijgt meer ruimte voor bestrijden van cybercrime

Minister van Justitie Ivo Opstelten (VVD) neemt cybercrime op de korrel. Zijn wetsvoorstel geeft justitie de bevoegdheid om binnen te dringen in een computer, router, gedeelde server of cloudserver waarvan een verdachte gebruikmaakt. Justitie mag dan alle gegevens overnemen die noodzakelijk zijn voor de bewijsgaring. Ook de cloud, dus het geheugen buiten de eigen computer, mag straks worden gehackt. Nederland neemt dan (extraterritoriale) rechtsmacht aan en breidt zo de jurisdictie uit naar alle cloudservers waar ze bij kunnen, ook die in het buitenland. De vraag is hoe de internationale gemeenschap daarop reageert. Dit kan buitenlandse partijen ertoe brengen om ook onbeperkt onze systemen aan te vallen met alle risico's op een digitale wapenwedloop van dien.

Van Ommeren is een *White Hat hacker*, ook wel ethische hacker genoemd. De *Black Hat hackers* zijn de criminele tegenstanders die Van Ommeren voor zijn cliënten buiten de deur probeert te houden. Hij wordt door het midden- en kleinbedrijf, door overheden en door grote financiële instellingen ingehuurd voor veiligheidsadvies en voor penetratietesten waarbij hij zelf digitaal probeert in te breken. En inbreken lukt hem, mits hij genoeg tijd krijgt, vrijwel altijd.

Wat ziet Van Ommeren momenteel als de grootste bedreigingen? 'Afpersing is tegenwoordig in de mode. Criminelen infecteren massaal computers en gijzelen deze door ze ontoegankelijk te maken. Tegen betaling kan de eigenaar dan weer toegang tot zijn eigen computer verkrijgen. Verder zien we een opmars in DDoS-aanvallen: het platleggen van websites en diensten.' Het is zeer goed mogelijk dat recente aanvallen op websites van banken, die het internet- en pinbetalingsverkeer platlegden, pogingen tot afpersing zijn. Deze acties zijn per slot van rekening door niemand opgeëist. De security-expert verwijst naar Rus-

sische websites waar geïnteresseerden voor duizend dollar een maand lang een botnet – een netwerk van geïnfecteerde computers om een aanval mee uit te voeren – kunnen huren om een website naar keuze plat te leggen. 'Afpersing is moeilijk hard te maken,' zegt Van Ommeren. Maar hij kent de tactieken van cybercriminelen en weet dat er een bepaald niveau van frauderisico bij de banken wordt geaccepteerd.

Het is volgens Van Ommeren een simpele afweging na een hack of simpelweg een verloren laptop, waarbij er belangrijke informatie in verkeerde handen is gekomen: hoeveel is de reputatieschade, het verlies van vertrouwen en de schade aan de client waard? Dat heeft een prijs, en criminelen weten dat. Van Ommeren signaleert ook een verschuivende trend: van het stelen van creditcardgegevens naar diefstal van informatie die op andere manieren kan worden gebruikt of verkocht.

Verder is de toenemende opslag van geheimhoudersgegevens in de zogeheten cloud, de verzamelnaam voor externe opslag van informatie, een zorg. 'Je bent als klant niet de enige op die server. Zit er een zwakke plek in de cloudapplicatie, dan kan men zich toegang verschaffen en dan niet alleen tot één klant, maar tot honderden en soms wel duizenden klanten,' zegt Van Ommeren. 'Het kan ook zijn dat jij jouw virtuele server goed hebt beveiligd, terwijl een andere gebruiker dat niet zo goed doet. Men kan via die weg binnendringen tot aan het hostsysteem van de cloudprovider. En zich vervolgens toegang verschaffen tot jouw data.'

Informatie is wel vaak versleuteld, maar Van Ommeren zegt dat het niet veel uitmaakt als 'de sleutel gewoon onder de deurmat' te vinden is. Hackers vinden de sleutel tot de code veelal in gehackte systemen.

Zwakste schakel

De virtuele datarooms in de cloud, die gevoelige informatie bevatten over bijvoorbeeld overnames, zijn beveiligd met niet meer dan een gebruikersnaam en wachtwoord, geeft een kantoor dat anoniem wil blijven toe. Van Ommeren vindt het gebruik van alleen wacht-

woorden 'absoluut onvoldoende voor toegang tot gevoelige informatie'. Van Ommeren: 'Mensen zijn altijd de zwakste schakel en honderd procent veilige systemen bestaan niet. Dus elke organisatie moet zich afvragen: wat is mijn digitale inventaris me waard? Wat is de schade die ontstaat als die niet toegankelijk is, of beschadigd raakt dan wel wordt ontvreemd? Met welke investeringen kan ik risico's reduceren? Beveilig iets wat een dubbeltje waard is niet met een kwartje,' zegt Van Ommeren.

De overheid werpt zich op als beschermheer. De Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst noemt cybercrime en spionage als speerpunt voor 2013. Minister van Justitie Ivo Opstelten (VVD) wil verregaande bevoegdheden voor de opsporingsdiensten in de wet verankeren met zijn Wetsvoorstel computercriminaliteit. 'Terughacken' klonk de stoere oplossing van Opstelten (zie ook het kader 'Terughacken' op deze pagina). Van Ommeren is er kritisch over.

De overheid heeft volgens hem een kennis- en informatieachterstand. 'Zaken werden tot nu toe opgelost met hulp van particuliere partijen, nog te weinig door het daartoe opgerichte Team High Tech Crime zelf. De opsporingsdiensten beschikken nog over onvoldoende capaciteit. Zo krijgen particuliere beveiligingsbedrijven verregaande hackbevoegdheden. Alsof parkeerwachten vuurwapens krijgen. In feite vertoont dit overeenkomsten met het wegnemen van het geweldsmonopolie bij de staat.'

Van Ommeren is sceptisch over het voorkomen van misbruik van deze macht. 'Er is in de wet geregeld dat een rechter-commissaris beslist wanneer zo'n middel ingezet wordt. Ik weet uit ervaring hoe weinig affiniteit de meeste juristen met techniek hebben. Een rechter-commissaris zal snel ja zeggen als een opsporingsambtenaar of zelfs adviseur binnentreding noodzakelijk acht. In eerdere zaken is het OM teruggefloten door de rechter. Bij onrechtmatig bewijs, verkregen uit illegaal opgeslagen kentekenbeelden bijvoorbeeld. Het is mogelijk dat de privacy van mensen door de nieuwe plannen ernstig wordt geschaad, dus ik vind het vrij gevaarlijk.' <<

Tweet- & appgids voor de advocatuur

De advocatuur geldt als een behoudende beroepsgroep, maar digibeten zijn advocaten zeker niet. Recent onderzoek door het *Advocatenblad* wees uit dat zeker een kwart van de advocaten beschikt over een tablet. Maar welke van de vele duizenden apps voor tablets en smartphones zijn handig voor advocaten? En wie moeten ze volgen op Twitter om bij te blijven? Het *Advocatenblad* zocht, selecteerde en maakte een overzicht.

Annemarie van de Weert
Illustratie: Dimitry de Bruin
Fotografie: Ronald Brokke

Legenda

App geschikt voor Apple

App geschikt voor Windows

App geschikt voor Android

Aantal volgers op Twitter

Gratis

Veel apps zijn gratis te downloaden. Let op: vaak moet wel voor de content worden betaald.

Advocatuur

@TjallingvdGoot

1.499

Strafrechtadvocaat Tjalling van der Goot (Anker & Anker) is recht voor zijn raap. Zijn tweets bevatten vaak links, zijn uiterst informatief en leerzaam. Social media blijken voor hem ook een uitlaatklep bij ergernissen over 'de gang van zaken'.

@mariskaaantjes

2.177

Arbeidsrechtsspecialist Mariska Aantjes (Aantjes Advocaten) stelt dat ze vooruitloopt op het gebied van social media en 'Het Nieuwe Werken'. Haar tweets gaan over actualiteiten, arbeidsrecht en persoonlijke ervaringen. Af en toe twittert ze over haar privéleven.

@cthijm

2.783

Christiaan Alberdingk Thijm (SOLV Advocaten) is een autoriteit op het gebied van auteurs- en mediarecht. Hij is altijd op de hoogte van het laatste nieuws en deelt graag zijn kennis. Hij antwoordt direct op vragen of opmerkingen van volgers.

@jeadvocaat

2.502

Strafrechtadvocaat Richard Korver (Korver & Van Essen advocaten) twittert vlijmscherp over juridische dilemma's en (eigen) rechtszaken. Af en toe wordt hij sarcastisch. Hem volgen is soms gemakkelijk, vaak nuttig, alleen al omdat hij zelf veel volgt.

@marcoswart

688

Marco Swart (Swart & De Schepper Advocaten) lijkt bij alles een link te vinden met arbeidsrecht. Dat levert verrassende inzichten op. Hij schuwt kritiek niet, ook niet als het privébesognes betreft. 'Zojuist in taxi gênante ervaring. (...) Geen fooi.'

@Ellen_Timmer

475

Ondernemingsrechtadvocaat Ellen Timmer (Pellicaan Advocaten) is een vakfanatica. Haar doorgaans kritische tweets onderbouwt ze met links en verwijzingen. Op haar blog probeert ze informatie over witwasbestrijding op een systematische manier bij elkaar te brengen.

@fundamentadv

513

Advocaat bouwrecht Remco Smith (Fundament Advocatuur) twittert veel over architectuur en zijn persoonlijk leven. Ook nieuws uit de bouwwereld en reacties op bijvoorbeeld televisie-uitzendingen komen aan bod.

@advocaat_PS

1.436

Wie geïnteresseerd is in jeugd- en vreemdelingenrecht kan niet om advocaat Patricia Scholtes (Van Dijk Van Schijndel Menheere Scholtes) heen. Scholtes is actief binnen vele verenigingen en mede daarvoor een bron van informatie. Ze twittert ook vaak over lopende zaken.

@WillemJanAusma

775

Strafrechtadvocaat Willem Jan Ausma (Ausma De Jong Advocaten) twittert met Friese nuchterheid over lopende zaken en geeft zo een inkijkje in de kantoorvoering. Ook belevenissen in de rechtszaal komen langs.

@advocaatsmeets

435

Strafrechtadvocaat Sidney Smeets (Spong Advocaten) is gespecialiseerd in zedenzaken. Zijn Twitter-account bevat dan ook een schat aan interessante kennis over de wereld van commuun strafrecht, cassatie en bijstand aan minderjarige verdachten.

@HarryVeenendaal

1.402

Jurist, journalist en columnist van het *Advocatenblad* Harry Veenendaal is kritisch tot haast op het beledigende af. Eigenlijk kunnen advocaten niet om deze criticus heen, al is het alleen al voor de nodige zelfreflectie met behulp van Veenendaals tweets.

@ABAJournal

34.054

Het blad van de Amerikaanse Orde van Advocaten levert continu updates over juridische ontwikkelingen en nieuws uit of voor de (Amerikaanse) advocatuur.

@Advocatie

2.819

De website Advocatie.nl geldt als de luis in de pels van de advocatuur. De redactie twittert over nieuws en nieuwtjes uit de beroepsgroep.

@mr_mag_online

3.386

De redactie van het magazine voor juristen *Mr.* bericht ook op Twitter over actualiteiten in de juridische sector en presenteert per tweet onder meer de mr. en dealmaker van de week.

Voor op kantoor

@Balieplus

333

Balie+ twittert over de wijze waarop advocaten hun praktijk (kunnen) uitoefenen. De servicebalie voor de advocatuur geeft nieuws en (lees)tips over onder meer pensioenen, verzekeringen en bedrijfsvoering.

@avvo

3.831

Het naar eigen zeggen 'meest succesvolle internationale marketingplatform in de advocatuur', het Amerikaanse Avvo, geeft in tweets tips en nieuwtjes weg over bedrijfsvoering.

HootSuite

gratis overzicht

Sociale netwerken zijn met HootSuite in één overzicht te beheren en te managen. Twitter,

'Ons adagium is *sharing is caring*'

Dirkzwager KennisApp
gratis

Als eerste juridische dienstverlener van Europa ontwikkelde Dirkzwager in 2010 een applicatie voor de iPhone, iPod touch en iPad. Inmiddels is de Dirkzwager Kennis App, die toegang geeft tot alle gepubliceerde juridische artikelen van Dirkzwager advocaten & notarissen, bijna 40.000 keer gedownload. 'Tezamen met al onze andere social media accounts als Facebook, LinkedIn, Google+, Twitter en onze eigen kennispagina's met jaarlijks duizend nieuwsberichten zitten we op één miljoen pageviews per jaar,' zegt marketing manager Pieter Sonneveld.

Sonneveld: 'Ons adagium is *sharing is caring*. We zijn ervan overtuigd dat frequente en actuele content de belangrijkste voorwaarde is voor social media: je moet met hoge regelmaat iets te vertellen hebben.' Om dat te bewerkstelligen zijn alle advocaten actief betrokken bij het kennisdeelconcept en heeft Dirkzwager het gebruik van

Jeroen Zweers (links) en Pieter Sonneveld: 'Eén miljoen views.'

social media onderdeel gemaakt van de totale strategie van het bedrijf. Sonneveld: 'Opvallend is wel dat het met name de "ouderen" van het kantoor zijn die actief met social media aan de slag willen en het juist de jongeren zijn die hier iets terughoudender in zijn. Terwijl je zou denken dat die juist de inzet van media als Facebook, Twitter en LinkedIn omarmen. Wellicht dat zij nog wat meer zoekende zijn naar hoe zij zich als jurist binnen een organisatie "mogen" uiten of hoe zij zich als specialist extern mogen profileren. We pushen niet actief dat men zich via social media uit. Via ons systeem van

kennispagina's en duizend artikelen per jaar wordt dit automatisch voor ze geregeld.'

Op 15 mei lanceerde het kantoor een nieuwe juridische KennisApp: Kennis-Boek. De app is een verlengde van de bestaande gratis juridische kennisportal van Dirkzwager, maar is anders dan portal www.partnerkennis.nl interactief. Sonneveld: 'Zo kun je als gebruiker de content geheel naar eigen wens bepalen en ook hoe en wanneer je iets (eventueel offline) leest. Ook kan worden deelgenomen aan discussies waaraan ook Dirkzwager-juristen deelnemen. We willen de dialoog bevorderen.'

‘Stem af op de ontvanger’

@Advocatenorde

3.586

‘Integratie van social media in de samenleving mag dan vele malen hoger liggen in de Verenigde Staten, qua gebruik moet je ons Hollanders niet onderschatten.’ Yvo Jouvenaar is optimistisch over hoe de advocatuur zichzelf profileert via internet. De social-mediaspecialist van de Nederlandse Orde van Advocaten twittert voor de Orde en monitort sinds januari 2013 het gebruik van social media door advocatenkantoren in Nederland. ‘Het is niet zo vreemd dat de sector iets later dan andere de ingang naar social media heeft gevonden. De advocatuur is nu eenmaal een vak dat in een enorme traditie staat met traditioneel taalgebruik en formele omgangsvormen. Bovendien is het een beroepsgroep die meer dan gemiddeld zorgvuldigheid moet betrachten in zijn communicatie. Desalniettemin is er nu een golfbeweging gaande.’

Jouvenaar: ‘Het speciale van Twitter, Facebook, LinkedIn en Google+ is dat je een kanaal hebt dat van jezelf is en dat geeft een andere manier van aanspreken. Het is heel belangrijk dat je spreekt met een authentieke stem waarbij je er wel rekening mee moet houden dat je altijd afstemt op de ontvanger.’ Hij waarschuwt: de gemiddelde gebruiker is niet de gemiddelde Nederlander. Jouvenaar: ‘Je hebt *early adapters* en late volgers.’

Het delen van informatie, interpretatie en ervaringen pakt volgens de social-mediaspecialist over het algemeen eerder voordelig dan nadelig uit. Het delen van kennis via een blog of forum is bovendien niet alleen leerzaam, maar ook interessant voor klanten. ‘Je beoefent een vak dat voor de meeste mensen toch vrij *blackbox* is. Wat een advocaat nu precies doet, is voor de meeste mensen niet helemaal helder. Een marktkoopman verkoopt

Yvo Jouvenaar:
‘Authentieke stem.’

sinaasappelen, maar een advocaat “verkoop” deskundigheid. Met een blog kan een advocaat laten zien waar hij mee bezig is. Dat is tevens leerzaam voor collega’s. Ze kunnen onderling interpretaties bespreken. Daarmee is social media meteen een laagdrempelige manier van interactie. Zij die actief zijn op social media, hebben er baat bij.’

Facebook, LinkedIn, Google+, Foursquare, Myspace, Wordpress en Mixi zijn naast elkaar te gebruiken en te koppelen. Ideaal voor het volgen van één bepaalde kwestie op diverse social media.

Evernote

gratis

Evernote zorgt ervoor dat u altijd en overal uw aantekeningen bij de hand heeft. Bovendien maakt het artikelen, aantekeningen, vergaderstukken en andere documenten makkelijk doorzoekbaar op computer, tablet of smartphone.

1Password

15,99 euro (bij iOS)

Zoveel websites, zoveel wachtwoorden. In 1Password voert u al uw gebruikersnamen, wachtwoorden en andere codes in om vervolgens een masterwachtwoord te creëren waarmee u toegang krijgt tot alle toepassingen waarvoor u een gebruikersnaam en wachtwoord op gaf.

Feedly

gratis

Deze Rss-reader is dé opvolger van de niet meer beschikbare, maar erg populaire Google-reader. Wanneer u een zoekop-

dracht hebt uitstaan op zoekmachine Google dan krijgt u een melding zodra er iets daarover op internet verschijnt. Handig voor het bijhouden van blogs, forums en social media.

Bitly

gratis

Benieuwd hoe effectief uw boodschap op social media is geweest? Met Bitly kunt u zien wat er met uw boodschappen gebeurt. Ook kunt u zien hoeveel er op een link binnen uw tweet is geklikt.

EzPDF Reader

3,59 euro (bij iOS)

EzPDF Reader is de best verkopende, best beoordeelde en meest commentarierende multimedia pdf-viewer en -annotator. Wie meer dan één bestand tegelijk wil openen kan beter iAnnotate gebruiken, al is die inhoudelijk minder ontwikkeld.

SignMyPad

3,95 euro (bij iOS)

Documenten elektronisch ondertekenen kan met SignMyPad. Handiger dan eerst printen, ondertekenen, scannen en archiveren. Het document kan per e-mail naar het dossier van de klant.

LogMeln

gratis

U kunt bij al uw documenten als u ze bijvoorbeeld plaatst in de cloud via apps als Dropbox. Bent u dat vergeten dan heeft u met LogMeln op afstand toegang tot uw computer (of andere) via uw smartphone.

Wet- en regelgeving

@schrpinstrfrcht

895

Scherp in Strafrecht is de portal van Sdu Uitgevers voor de strafrechtjurist. Tweets gaan over nieuws, blogs, vakliteratuur en cursussen op het gebied van strafrecht.

@ictrecht

3.823

Arnoud Engelfriet is ICT-jurist. Hij werkt als partner bij juridisch adviesbureau ICTRecht. Zijn site *lus mentis* bevat meer dan 350 artikelen over bescherming van persoonsgegevens, techniek en intellectueel eigendom. Op @ictrecht twittert hij over ICT-nieuws en kondigt hij zijn blogs aan.

‘Akelige details vermijd ik’

@SaskiaBelleman

11.000

Vanuit de rechtszaal twittert Saskia Belleman, journaliste van *De Telegraaf*, over de kleinste details waardoor je als ‘lezer’ het gevoel krijgt aanwezig te zijn bij de zitting. Bij zaken over kindermishandeling en zedendelicten keldert het aantal volgers volgens Belleman. ‘De meest akelige details vermijd ik, maar als het essentieel is dan ontkom je er niet aan. Het is nu eenmaal mijn taak om over de feiten te schrijven.’

Volgens Belleman krijgen volgers meer kennis over het nieuws. ‘Wat je in kranten ziet, is enkel een samenvatting. Via Twitter kun je een chronologisch verslag doen. Mensen vragen zich toch af: wat heeft daar nou achter gezeten? Ze willen begrijpen hoe het zo ver is gekomen. Ook mensen die persoonlijk betrokken zijn, vinden het fijn dat ze op deze manier een

zaak kunnen volgen zonder dat ze meteen fysiek aanwezig moeten zijn. Daarnaast stellen de lezers ook vragen aan mij. ‘Waarom krijgt iemand vier keer levenslang?’ Dat leg ik dan uit en daardoor krijgen mensen meer begrip voor straffen die worden opgelegd.’

Inmiddels hebben zich ook advocaten en rechters gevoegd onder volgers van de rechtbankverslaggevers. ‘Heel af en toe zie ik ook weleens dat ze op hun telefoontje zitten mee te kijken’, zegt Belleman. ‘Het is voor hun toch ook leuk om te merken dat wij een zaak waar zij mee bezig zijn, interessant genoeg vinden om te verslaan. De commentaren die ik krijg zijn ook meestal positief. Al kreeg ik in het begin ook nog weleens een verbod om mijn mobiel te gebruiken. Dat kon zijn van de parketwachter of van de rechtbank. Ik denk dat ze het in het begin gewoon allemaal wat eng vonden om op deze manier te worden

Saskia Belleman moest vertrouwen winnen.

gevolgd. Zo van: ze kan wel van alles twitteren. Alsof ik ga melden dat ze met hun ogen dicht zitten of hun haar niet goed zit. Nee, ik moest echt even vertrouwen winnen.’

@Rijksoverheid

12.613

Wie de berichtgeving van de Rijksoverheid niet wil missen, kan terecht bij het Twitter-account van de Rijksoverheid. Nadeel is wel dat door de brede scope van onderwerpen niet alle tweets even interessant zijn.

@Het_OM

???

Ook het Openbaar Ministerie is actief op Twitter. Strafeisen, nieuws en uitspraken komen voorbij. Ook vraagt het OM geregeld om een mening: ‘Wat vindt u van de #strafhoogte voor diefstal op straat?’

@nieuwewetten

349

Op Twitter toont gratis zoekmachine Liigl de status van nieuwe wetsvoorstellen (inclusief memorie van toelichting). Ook tips voor het vinden van meer informatie komen geregeld voorbij.

@jeroenrecourt

2.337

PvdA-Kamerlid Jeroen Recourt twittert over de PvdA, het koninklijk huis en, vooral, over justitie. Maar het meest twittert hij over wat er in de Kamer op justitieel gebied speelt. Ook gebruikt hij Twitter om meningen te toetsen.

@ArdvanderSteur

4.233

WD-Kamerlid Ard van der Steur twittert over justitie en, wegens zijn mediation-wetsvoorstel, de laatste tijd veel over mediation. Hij mengt zich in de meest uiteenlopende debatten en kondigt zijn deelname daaraan veelal op Twitter aan.

NTRF

gratis

Deze applicatie van het *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht* (NTRF) geeft wekelijks toegang tot nieuwe belangrijke fiscale commentaren bij jurisprudentie en wetgeving, opinies van gezaghebbende auteurs en de rubriek Actueel.

OpMaat

gratis

Deze app maakt het mogelijk om altijd en overal de geldende Nederlandse wetteksten te raadplegen. De wetteksten zijn doorbladerbaar en te downloaden via de mobiel. Tevens kunnen tags worden toegevoegd om de teksten makkelijk op onderwerp of dossier te vinden. Veelgebruikte teksten kunnen als favoriet worden aangegeven en worden doorgestuurd.

WettenNL

gratis

De app van het Kennis- en Exploitatiecentrum Officiële Overheidspublicaties. Deze applicatie maakt het mogelijk om alle elektronische boeken op ePUB.overheid.nl ook op uw iPad te lezen. U krijgt een melding als er een update beschikbaar is in een eerder opgehaalde wetsfamilie. Ook kunt u zelf notities en markeringen aanbrengen.

NieuweWetten

gratis

Installeer de NieuweWetten-app als u geattendeerd wilt worden op wetswijzigingen en nieuwe regels. De app geeft een melding op maat, want u kiest zelf de onderwerpen die voor u relevant zijn.

Kantonrechtersformule

gratis

De kantonrechtersformule-app biedt u een praktisch instrument voor de berekening van de hoogte van de ontslagvergoeding. Uitgegaan wordt van het rekenmodel zoals dat op 30 oktober 2008 door de Kring van Kantonrechters is vastgesteld.

@zittingszaal14

4.925

Rechtbankverslaggever Rob Zijlstra van het *Dagblad van het Noorden* doet verslag vanuit Rechtszaal 14. Op zijn weblog staan nog eens 698 verhalen. 'Namen van verdachten (en slachtoffers) zijn verzonnen, de rest is waar,' zo schrijft de journalist.

hetRecht

gratis

Toont Nederlandse wetgeving en jurisprudentie, waarbij per wetsartikel de drie meest recente uitspraken zijn gekoppeld.

HeinOnline

gratis

Deze app geeft toegang tot de (veelal) Amerikaanse juridische tijdschriften van de juridische uitgeverij William S. Hein & Co. De bron bevat meer dan negentig miljoen pagina's rechtsgeschiedenis en overbrugt daarmee de kloof tussen de wetsgeschiedenis en meer dan 1.600 recht en wet gerelateerde tijdschriften. Net als bij concurrenten Westlaw en LexisNexis moet een abonnement worden afgesloten.

@folkertjensma

2.313

Redacteur en commentator van *NRC Handelsblad* Folkert Jensma twittert over alles over of in 'zijn' krant. Ook verwijst hij naar zijn juridisch expertblog waarin hij dieper ingaat op ontwikkelingen in de rechtspraak en het openbaar bestuur.

Arresten Game

gratis

De Arresten Game van Uitgeverij Kluwer en advocatenkantoor Stibbe helpt op eenvoudige wijze jurisprudentie uit het hoofd te leren. De student selecteert in de app de arresten die voor het tentamen geleerd moeten worden en speelt met die arresten een spel, dat lijkt op Memory.

Legal Intelligence

gratis

Legal Intelligence is een eenvoudig te gebruiken, geavanceerde zoekmachine voor juridische bronnen. Naast het groot aantal openbare bronnen dat standaard is te doorzoeken, kan de gebruiker een op maat gemaakt pakket (tegen meerprijs) vragen.

Rechtbank

@chrisklomp

10.742

Rechtbankverslaggever voor onder meer het Algemeen Nederlands Persbureau Chris Klomp neemt geen blad voor de mond en heeft humor. Hij blogt ook over rechtszaken, als ware het literatuur.

@iRechter

2.025

Rechter Sylvia Taalman twittert op persoonlijke titel. Haar tweets geven een aardig inkijkje in de gedachtewereld van de rechterlijke macht. Rechters blijken ook gewoon mensen. Taalman deelt haar twijfels, maar is (natuurlijk) voorzichtig. Over concrete zaken twittert ze niet.

Bloggers om te volgen

www.amsadvocaten.nl/blog/

Zes advocaten bloggen over negen rechtsgebieden. Korte en bondige blogs over actuele onderwerpen van een nieuwe generatie advocaten, die begrijpen hoe ze anno 2013 moeten communiceren.

www.croondavidovich.nl/advocaten/blog/50

Advocatenkantoor Croon Davidovich communiceert mede via de persoonlijke weblogs van de zes aangesloten advocaten. Hun 'artikelen' spelen in op de actualiteiten en de schrijvers geven nuttige tips en adviezen binnen hun rechtsgebied.

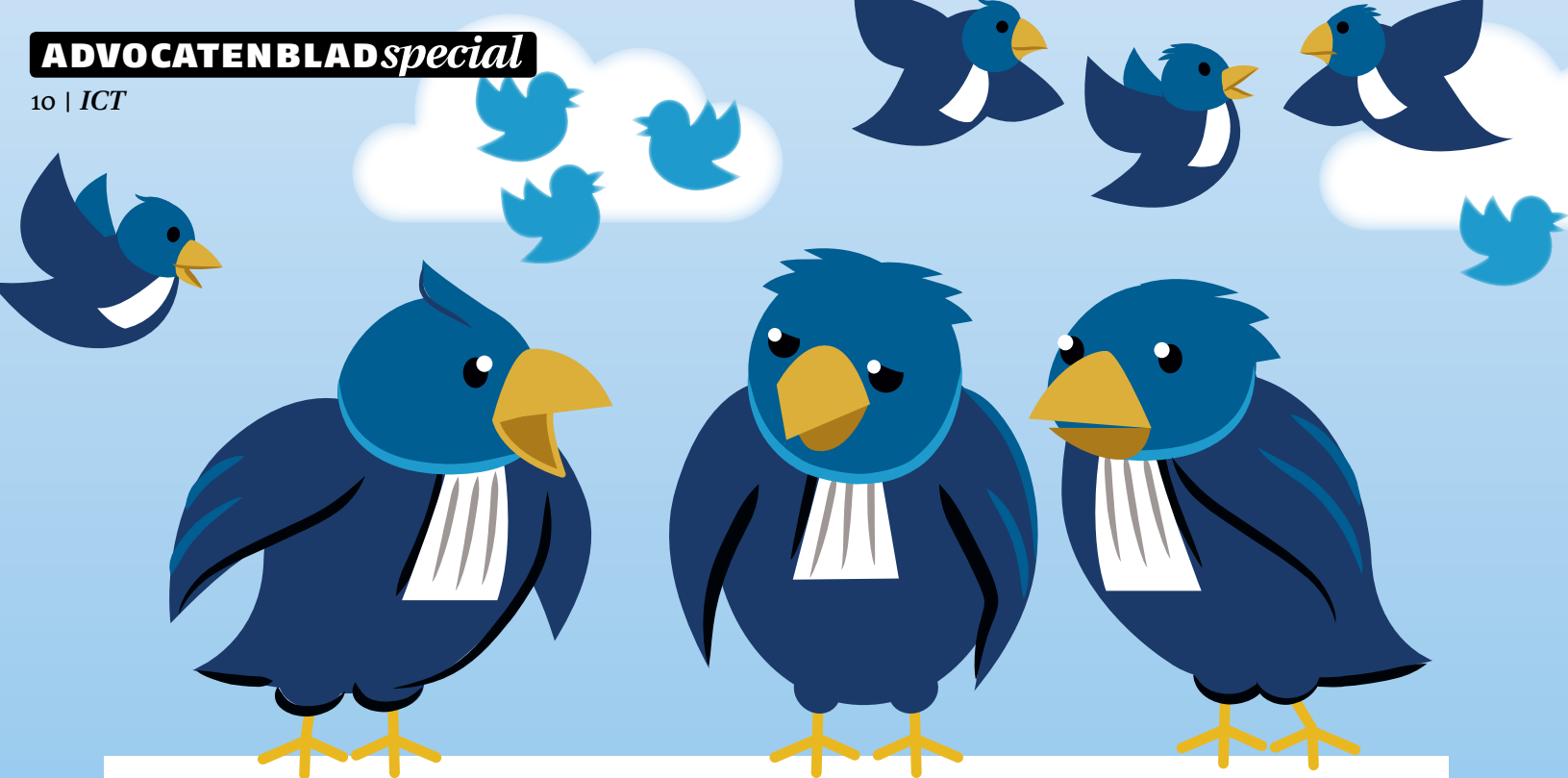
www.solv.nl/weblog/40

De specialisten van SOLV Advocaten bedienen met praktijkgebieden in technologie, media en communicatie een niche en zijn door die focus up-to-date. Ook hebben ze een YouTube-kanaal waarop de medewerkers zich voorstellen. Heel doelgroepgericht.

www.wieringa-advocaten.nl/nl/weblog/

De aangesloten specialisten bij Wieringa Advocaten schrijven vrijwel dagelijks over actuele uitspraken en ontwikkelingen op hun rechtsgebied. De teksten zijn soms wat lang, maar wel volledig.

@Rechter #Verschoning?

Advocaten zitten niet te wachten op richtlijnen voor social media. Hun bevalt het online contact met, zeg, rechters goed. Maar voor de op social media steeds actievere rechters is gebruik van Twitter, Facebook of LinkedIn lastiger.

Jolenta Weijers
Illustratie: René van Asselt

Steeds meer advocaten maken gebruik van social media. Vooral Twitter is populair. Het medium wordt inmiddels ook ontdekt door rechters. Maar is het wel handig als advocaten en rechters rechtstreeks met elkaar communiceren? Met name rechters moeten zich dat afvragen – uiteraard om te voorkomen dat zij de schijn van partijdigheid wekken.

De suggestie van partijdigheid is per slot van rekening snel gewekt. Stel je voor dat je procedeert in een zaak waarbij de advocaat van de wederpartij geregeld uitgebreid zit te twitteren met de rechter die deze zaak behandelt. ‘Daar zou ik me erg ongemakkelijk bij voelen’, zegt social-mediaspecialist Christiaan Alberdingk Thijm (@cthijm, 2783 volgers) van SOLV Advocaten in Amsterdam.

Maar Thijm zegt dat ook dat hetzelfde probleem zou gelden als de rechter de

buurman van de advocaat van de wederpartij zou zijn. Hetzelfde argument, leert een ronde langs juristen, wordt vaker gebruikt om contact via social media te rechtvaardigen. ‘Je kunt elkaar ook in de kroeg tegenkomen, of op een verjaardag,’ zegt bijvoorbeeld strafrechtadvocaat Richard Korver (@jeadvocaat, 2502 volgers) van Korver & Van Essen Advocaten in Amsterdam. Congressen, diners, cursussen: allemaal plaatsen waar rechters en advocaten elkaar treffen.

Mariska Aantjes (@mariskaaantjes, 2177 volgers) van Aantjes Advocaten in Den Haag stelt dat er geen probleem is zolang er geen interactie is tussen rechters en advocaten. ‘Sociale media zijn immers heel transparant. Ik volg zelf diverse rechters en sommigen volgen mij ook. Maar het enkele feit dat wij dat doen, maakt nog niet dat er een relatie tussen ons bestaat. Ik beschouw het als een vorm van professionele interesse. Ik ken die rechters niet, en zij mij niet.’

Flip Schreurs (@FlipSchreurs, 2148 volgers) van Boels Zanders Advocaten in Venlo denkt er net zo over. ‘Het enkele feit dat rechters en advocaten elkaar volgen op Twitter, zegt mij niets. Twitter is een publiek medium. Je roeptoert wat, en wie wil luisteren, die luistert.’

‘Eén retweet per week duidt wat mij betreft nog niet op een vriendschappelijke band,’ zegt ook Patricia Scholtes (@Advocaat—PS, 1436 volgers) van Van Dijk Van Schijndel Menheere Scholtes Advocaten in Den Haag.

Wel pleiten al deze advocaten om terughoudendheid bij ‘gesprekken’ met rechters op Twitter. ‘Je moet je beperkingen kennen,’ zegt Schreurs. ‘Je twittert toch ook niet over zaken?’ Behoeft aan richtlijnen van de Orde van Advocaten is er dan ook niet. ‘Hooguit wat adviezen,’ zegt Schreurs. Korver: ‘De huidige gedragslijnen zijn helder. En die gaan wat mij betreft ook op voor social media. Op het moment dat de suggestie van een vriendschappelijke band kan ontstaan,

moet een rechter zich uiteraard verschonen.'

President Henk Naves van de Rechtbank Gelderland (@HenkNaves, 306 volgers) zegt er alles aan te doen om niet in de situatie te geraken dat hij zich moet verschonen. 'Ik twitter om mijn eigen achterban te bereiken, dus de Rechtbank Gelderland en de rechtspraak als geheel. Daarnaast wil ik een brug slaan naar de samenleving. Maar ik houd het heel zakelijk en kies niet te scherp positie.'

Naves zegt bewust weinig mensen te volgen, juist om de schijn van partijdigheid te voorkomen. 'Toevallig heb ik onlangs een kort twittergesprek gevoerd naar aanleiding van een opmerking die ik had gemaakt over de "driehoek". Dat ga ik dan toch aan, omdat ik wil dat er een juist beeld wordt geschetst. Maar het is een uitzondering.'

Dorpskroeg

Marjet van der Lecq, straf- en familie-rechter in Almelo (@mhvdl, 172 volgers) zit ook op Twitter, maar heeft een afgeschermd account. 'Dat is vooral omdat ik ook strafzaken doe. Ik wil niet voor iedere malloot te vinden zijn.' Maar alle volgzochten van advocaten zegt ze te accepteren.

In Almelo zijn inmiddels richtlijnen uitgevaardigd voor rechters op social media. De belangrijkste, en meest voor

de hand liggende: niet twitteren over zaken en niet over politiek. 'Verder is het toch een beetje pionieren,' zegt Van der Lecq. 'Kijk, voorheen trof je elkaar in de sociëteit of op de golfclub. Nu gebeurt het op Twitter. Dat is een beetje de dorpskroeg. Dankzij sociale media kun je bijna wel zeggen dat er minder dan vroeger sprake is van achterkamertjes.'

Social-mediaspecialist Alberdingk Thijm vindt het juist goed als rechters meer zelf in de openbaarheid treden en daardoor beter weten wat er onder advocaten leeft. 'Er is meer contact mogelijk, en daar zijn sociale media precies voor bedoeld. Ik begrijp best dat het soms lastig is. Als iemand op Twitter uitleg vraagt over een uitspraak, moet je dan wel of niet reageren?'

Alberdingk Thijm gebruikt social media ook om zich te verdiepen in de rechter met wie hij te maken heeft. Dat betekent dat hij, zoals waarschijnlijk iedere advocaat, altijd het Register Nevenfuncties raadpleegt. In de toekomst kijkt hij vermoedelijk ook op Twitter om te zien wat voor vlees hij in de kuip heeft. 'Ik vind dat vergelijkbaar.'

Ook Richard Korver houdt de uitlatingen van rechters in de sociale media in de gaten. 'Als een rechter zich manifesteert als erg pro-slachtoffers en ik sta op dat moment net een verdachte bij,

dan word ik wel behoedzaam.' Op social media naar argumenten zoeken om een rechter te wraken, zal hij niet doen, zegt Korver. 'Maar als iemand zich héél erg gekleurd uitlaat, zal ik wel vragen of hij zich wil verschonen.'

Rechtbankpresident Henk Naves verwacht dat social media vaker zullen leiden tot verschoning. 'Het middel wraking wordt steeds vaker aangegrepen, dus ook daar kun je bijna op wachten. Maar ik zie het met vertrouwen tegemoet.'

<<

Etiquette

Wel en niet doen op social media

- Als u naar buiten treedt, doe dat dan onder uw eigen naam. Anders wekt u de indruk dat u iets te verbergen heeft.
- Wees u ervan bewust dat u een functionaris bent. U wordt gezien als representant van uw kantoor.
- Maak geen onderscheid in welke professionals u wel en niet accepteert als volger.
- Sociale media zijn er om te communiceren, niet alleen om te zenden. Maar wees terughoudend.
- Juridische kwesties bespreken is uiteraard geen probleem, maar houd het algemeen.

Erik Vollebregt

Geboren	16 december 1972
2011-heden	partner bij Axon Lawyers
2007-2011	IE en life sciences advocaat bij Greenberg Traurig LLP
1999-2007	IE advocaat bij Clifford Chance
2000-2007	onderzoeker bij het Instituut voor Informatierecht van de Universiteit van Amsterdam
1998-1999	mededingingsadvocaat bij Liedekerke Simeon Wessing Houthoff
1997-1998	trainee bij de Europese Commissie
1996 -1997	LLM Europees recht aan de Universiteit van Stockholm
1991 -1996	Master in privaet en economisch recht, Universiteit Groningen

Nevenfuncties:

redactielid van *Jurisprudentie Geneesmiddelenrecht*, voorzitter van het NEN platform Software en Medical Devices en veelgevraagd spreker op internationale conferenties. Bloggen over medische technologie en juridische onderwerpen doet hij op de websites medicaldeviceslegal.com en digitalezorggids.nl. Tweets van zijn hand zijn te vinden onder [@meddevlegal](https://twitter.com/meddevlegal) en [@axonlawyers](https://twitter.com/axonlawyers).

‘Wij hebben alles in de cloud staan’

Weinig advocaten weten meer van IT of maken er intensiever gebruik van dan Erik Vollebregt. De *life sciences* advocaat uit Amsterdam kreeg een prijs voor de wijze waarop zijn kantoor social media inzet. In zijn *paperless office* vertelt hij over het nut van IT voor de advocatuur. ‘Ons soort cliënten verwacht ook geen advocaat oude stijl.’

Mark Maathuis

Foto: Tessa Posthuma de Boer

‘We zitten nog aan de jurisprudentielunch, maar kom binnen.’ Terwijl buiten aan de Amsterdamse Piet Heinkade de opruimwerkzaamheden na de inhuldiging van Willem-Alexander nog in volle gang zijn, zitten Erik Vollebregt (40) en zijn vijf vrouwelijke collega’s van Axon Lawyers in alle rust te eten en te luisteren. Op het programma staan onder andere *e-learning*, filmpjes voor klinisch onderzoekers, elektronische handtekeningen en de herziening van de nieuwe Embryowet. ‘Die bevat belangrijke elementen voor onze cliënten,’ zegt Vollebregt. En passant verheldert de partner van dit in 2011 opgerichte kantoor zo nog eens de pay-off van het kantoor: *science based lawyers*. Axon werkt onder andere voor internationale partijen in de *EHealth* en voor fabrikanten van medische *EHealth* hulpmiddelen. *EHealth* – ook wel telegeneeskunde genoemd – gebruikt online informatie- en communicatietechnologieën om op afstand gezondheidszorg te kunnen bieden. Vollebregts cliënten lopen uiteen van de grootste spelers in de medische technologie wereld tot aan *start-ups*.

Advocatenblad: Maar daar houdt jullie focus op IT en al haar mogelijkheden niet op.

Vollebregt: ‘Hier bij Axon Advocaten hebben we de grote luxe om alles zelf te kunnen doen. Dat betekent dat we IT zo kleinschalig mogelijk houden: dus zo min mogelijk in eigen beheer en BYO – oftewel *Bring Your Own* – zo veel mogelijk

‘Wij zijn meer een soort Navy SEAL team’

faciliteren. Dus of je hier nu aan komt zetten met een eigen pc of een Mac, dat maakt niet uit. Je kunt het vergelijken met het leger. Om een land te bezetten, heb je een groot leger nodig dat volledig *selfsupporting* is met eigen materieel. Erg duur en lastig te managen. Wij zijn meer een soort Navy SEAL team dat je alleen inzet voor speciale missies. Daarbij is wel een voorwaarde: je moet spullen hebben die het goed doen want als halverwege je gps uitvalt, dan ben je dood. Verder hebben we een unitaire IT back-office die altijd toegankelijk is. Wij wilden vooral geen *server based* systeem. Dat vraagt om apart onderhoud en er moeten regelmatig updates worden doorgevoerd. Wij wilden één oplossing, één supergoed product. Uiteindelijk kozen we voor Basenet, een softwareontwikkelaar die zich op de juridische markt richt. En mochten zich IT-problemen voordoen, dan komt er via hen een extern mannetje, maar die zien we bijna nooit, behalve voor training. Zo’n aanpak vraagt zeker investeringen, maar dat mag geen probleem zijn. Wij zien namelijk je computer als je *tool*. Als die slecht is of niet doet wat hij zou moeten doen, dan word je als advocaat minder

effectief. En dat werkt door in het hele kantoor: zo begrijpt ook onze officemanager alle *ins* en *outs* van computers.’

Waar komt jouw interesse voor IT vandaan?

‘Ik kom uit een echte softwarefamilie. Mijn vader was programmeur en ik ben altijd omringd geweest door computers. Wilde ik bijvoorbeeld een bepaald computerspelletje, dan maakte mijn vader dat zelf. Dat dwong veel respect af. Ik heb zelf ook veel geprogrammeerd en in mijn jeugd een beetje zitten hacken. En ik heb toen geleerd dat jij niet het lijdend voorwerp bent, maar de baas van de computer. Als die niet doet wat je wilt, dan doe je óf iets verkeerd, óf je hebt bepaalde privileges niet. Toch heb ik nooit overwogen om verder die kant op te gaan. Ik ben niet goed in wis- en natuurkunde. En vergeleken bij mijn vader en broertje, die meegeschreven hebben aan het *artificial intelligence* deel van de Joint Strike Fighter, ben ik een dweil op IT-gebied.’

Voor veel advocaten is IT vaak een ver-van-hun-bedshow.

Hoe verklaar je dat?

‘Ten eerste gaan veel organisaties gebukt onder IT-problemen. Men heeft veel geld geïnvesteerd in spullen – servers, infrastructuur – die nog moeten worden afgeschreven. Daarom wordt vastgehouden aan dat oude model met veel eigen mensen in dienst en alles zelf aanschaffen. Voor advocaten geldt daarbovenop dat het vaak de meest eigenwijze gladiolen zijn die je je maar kunt voorstellen. Binnen de IT-wereld staan ze dan ook bekend als notoir lastige klanten: ze

hebben altijd een enorme mening over alles, zijn heel conservatief en soms vastgeroest in hun gebruik. Ze zullen zich daarom niet snel aan IT aanpassen of de bestaande systemen weten te verbeteren. Als ze bijvoorbeeld geen Outlook meer kunnen gebruiken, zijn ze twee maanden van het padje af.

Hoe doen jullie het dan anders?

‘We hebben bijvoorbeeld alles in de cloud staan, dus het up-to-date zijn en blijven met *electronic filing* is voor onze advocaten verplicht. Daardoor hebben we meer papier in onze vertrouwelijke vernietigingsbak zitten dan in de archiefkasten.’ Als bewijs laat Vollebregt de drie manskogrijze archiefkasten zien waar alle paperassen van de vijf Axon advocaten in zitten; zijn eigen dossiers beslaan twee planken. ‘Ik zit hier nu twee jaar en dat is alles. Het zijn allemaal originelen die ik moet bewaren. De rest scannen we meteen. Dan betaalt de investering van bijvoorbeeld een grote monitor zich snel terug: wie alles makkelijk voor zich kan hebben op zijn beeldscherm, die gaat vanzelf minder printen. Bovendien is papier een *liability*. Kijk maar naar alle veiligheidsmaatregelen, zoals portieren en pasjes. En vervolgens laat iedereen alles op zijn bureau liggen en ’s avonds komen dan de schoonmakers, terwijl alles daar open en bloot ligt. Ook dat is een voordeel van alles elektronisch doen: alles is traceerbaar. Het mooie bovendien: cliënten vinden het fantastisch. Alles gaat sneller en effectiever. En ons soort cliënten verwacht ook geen advocaat oude stijl. Als zij alles via de cloud regelen, dan doen wij dat ook.’

Je hebt ook bij grote kantoren gewerkt waar wel IT-afdelingen waren. Hoe beviel dat?

‘Het frustrerende bij grote kantoren is dat je totaal gegijzeld bent door IT-organisaties. Maar op een advocatenkantoor zijn de advocaten de baas en niet de helpdesk. Is dat niet het geval, dan moet je een revolutie organiseren. Zelf heb ik zo vaak enorme ruzies gekregen. Ik heb

eens een IT’er van de helpdesk proberen uit te leggen wat het risico is als ik mijn werk niet kan doen aan de hand van een vergelijking tussen een advocaat en een vliegtuig. Die leveren allebei alleen geld op als ze in de lucht hangen; stilstaan kost het kantoor of de luchtvaartmaatschappij bakken met geld. Helaas bleek die vergelijking niet aan deze IT’er besteed. “Nou, dan vind je dat toch lekker.” Het is gruwelijk om met een helpdesk te moeten werken. Niet voor niets gaat meer dan

‘Wij hebben meer papier in de vernietigingsbak zitten dan in de archiefkasten’

de helft van alle Dilbert grappen over helpdesks,' zegt hij, doelend op de Amerikaanse stripfiguur Dilbert, een IT'er in een disfunctionele organisatie.

Wat kunnen advocaten die deze frustratie herkennen doen?

'Ik raad alle advocaten aan om kantoorprocedures zo veel mogelijk te negeren als die de business tegenwerken. Toen ik ooit aan de slag ging bij Greenberg Traurig, wilde ik beginnen met bloggen. Maar daar waren natuurlijk allerlei kantoorregels voor die dat onmogelijk maakten. Ik zag echter dat dit dé manier was om mijzelf in de markt te zetten. Ik ben het toen buiten kantoor om gaan doen, maar heb dat wel na een tijdje aan de managing partner laten weten. Zijn eerste reactie was dat "dit wel eens niet kon mogen". Maar hij vond het een interessant initiatief dus of het repercussies zou hebben, dat zouden we dan wel weer zien. Had ik het allemaal officieel willen doen, dan had dat via het hoofdkantoor in Amerika gemoeien, voor elk geblogd stukje weer. Zo sla je alle initiatief dood. Natuurlijk moeten er basale regels zijn om mensen en kantoor voor echt grote fouten te behoeden. Maar dat wordt in de praktijk nogal overdreven. Zolang er nog kantoren in de grote problemen komen met gelekte interne e-mails waarin vreselijke dingen worden geroepen over cliënten, denk ik dat je beter eerst kunt werken aan het gezonde verstand van je mensen. Dat werkt beter voor je risicomanagement dan ze regels op te leggen die de goede initiatieven dood maken.'

Je blogt nog steeds en je stukken worden over de hele wereld gelezen.

Wat levert dat concreet op?

'Vanuit business development oogpunt is bloggen zó effectief. Of ik steek een halve dag in één cliënt, of ik ga bloggen en dan heb ik een giga multipliereffect. Of neem het schrijven van een artikel vol voetnoten voor een *peer reviewed* tijdschrift. Dat doe ik ook wel, maar daar heb ik nog nooit een zaak aan overgehouden. Via mijn blog kwam net nog een nieuwe zaak binnen. Iemand las een artikel en

'Met bloggen heb ik een giga multipliereffect'

stuurde me daarna meteen een mailtje. Door het blog en mijn bezoeken aan conferenties hoef ik verder niet veel moeite te doen om extra cliënten binnen te krijgen: meer dan een derde van hen loopt zo bij mij binnen.'

Wat is het geheim van een goed blog?

'Je moet geen professor in een ivoren toren zijn. Het is belangrijk om mensen in hun eigen taal aan te spreken. Dan begrijpen ze dat jij het begrijpt en dan gaan ze je werk geven. Wij richten ons hier onder meer op partijen die softwarematige dingen bouwen voor de medische sector. En als je daarover kunt meepraten, dat vinden ze fantastisch. Daarnaast ben ik wel literair aangelegd. Ik heb tijdens mijn studententijd in Groningen bij het Literair Dispuut Flanor gezeten en ik heb ooit met een vriend een scenario geschreven voor een Nederlandse actiefilm. Ook nu schrijf ik nog steeds poëzie en haiku's, net als EU-president Van Rompuy. Het helpt je je gedachten te formuleren.'

Meer dan dat: tijdens de presentatie van de Stand van de Advocatuur 2012 kreeg Axon de juryprijs voor het kantoor dat social media het best weet in te zetten.

'Dat was leuk, maar in onze optiek doen we hier niets revolutionairs. Iedereen kan een abonnement op Basenet nemen, een blog beginnen of zich profileren via Twitter of LinkedIn. Na het winnen van de prijs werd ik veel gebeld door andere advocatenkantoren die wilden weten hoe men het daar ook zo succesvol kon aanpakken. "Ontsla jullie marketingafdeling," zei ik dan, "want alleen jij weet wat de cliënt wil en daar begint alles. Als mar-

keting denkt dat ze het zelf wel weten, zijn ze overbodig." Regelmatig bleef het dan stil aan de andere kant, waarna volgde: "Ik ben van de marketingafdeling." Ook zie ik in de praktijk dat advocaten social media niet zien als een kans maar als extra belasting, iets wat ze ernaast moeten doen en waarvoor ze geen credits krijgen. Dan gaat het nooit werken. Een marketingafdeling kan advocaten overigens wel goed helpen met bijvoorbeeld Wordpress te doorgronden en tools te faciliteren. Maar dan moeten ze het wel eerst zelf snappen.'

Naast lovende woorden schreef de jury in haar rapport 'dat men zich realiseert dat Axon zich richt op een goed georganiseerde nichemarkt, met professionele partijen aan de andere kant van de tafel.' Dat zou doelgericht opereren op social media makkelijk maken. In hoeverre kun je je vinden in deze kanttkening?

'Tja... we zijn ook een klein kantoor, dus er is veel minder marge om fouten te maken. Gebeurt dat wel, dan is alles zo voorbij. Wat ik alle advocaten – zowel eenpitters als die op grote kantoren – zou willen zeggen, vind je niche en ga die *ownen*. Kijk bijvoorbeeld naar sportadvocaten of specialisten in hippisch recht: die hebben het begrepen. Zelf ben ik door mijn blog wereldwijd *key opinion leader* op mijn vakgebied. De helft van mijn cliënten zit in Amerika, een kwart in het Verenigd Koninkrijk; op buitenlandse congressen herkennen mensen me via mijn blogs. En ben je eenmaal *thought leader* op een bepaald gebied, dan word je overal voor gevraagd. Het één versterkt het ander. En soms zit dat in dingen die je niet verwacht: de bal waarop ik achter mijn bureau zit – goed voor je rug en buikspieren – die is echt een eigen leven gaan leiden. Toen ik onze bureaus in het gebouw naast ons kantoor tegenkwam op een *eHealth* seminar, spraken ze me aan over "die man bij jullie die op een bal zit". Waarop ik zei: "Dat ben ik!" Hoe ze je herkennen, dat maakt niet uit, als ze het maar doen. Zei Oscar Wilde dat niet ook al?'

KLAAR VOOR DE DIGITALE REVOLUTIE?

"De advocatuur staat aan de vooravond van een digitale revolutie voorziet Ger Huveneers, CEO van de Lexxyn Groep."

"Wat we duidelijk zien, is dat de advocatuur momenteel in rap tempo verandert door de opkomst van digitalisatie en nieuwe technologie."

Er is een beweging gaande naar verregaande standaardisatie en automatisering van dienstverlening en advies. Juridische documenten zijn in toenemende mate gestandaardiseerd en digitaal; dossiervorming idem dito. Ook voor het aansturen van juridische projecten en de workflow is IT onmisbaar. Daar komt bij dat IT-systemen steeds meer met elkaar samenwerken. Slechts een aantal aspecten die het fundament vormen voor de digitale revolutie die vooral de komende drie jaren tot verregaande gevolgen voor de juridische sector zullen leiden. Hoe ons te wapenen?

Actuele zaken in ICT voor advocatuur

"Een vooruitziende blik plus een integrale inrichting van de services zijn hard nodig om alle aspecten van de ICT-infrastructuur voor de advocaat beheersbaar en veilig in te richten," legt Huveneers uit. "Een naadloze integratie van informatie, digitale kennis en communicatie-oplossingen vraagt uitdrukkelijk om synergie tussen verschillende disciplines in ICT. IT-projecten worden steeds complexer en het is dus nog belangrijker dat verschillende leveranciers goed samenwerken."

Goed voor te stellen dat dit ertoe leidt dat er nu meer behoefte dan ooit aan een integrale aanbieder en ontwikkelaar van IT-services is. Want de nieuwe eisen die door integratie van systemen ontstaan, betreffen niet alleen ondersteuning van de eindgebruikers, maar ook de systemen zelf. Verschillende toepassingen moeten naadloos op elkaar afgestemd zijn en samenwerken. Dat geldt ook voor de interactie met de buitenwereld, zoals de rechterlijke macht. "Die zal vanaf 2015 volledig digitaal moeten werken," benadrukt Huveneers. "Advocatenkantoren moeten daar klaar voor zijn."

Effectief wapenen tegen de digitale revolutie

Bovenstaande ontwikkelingen hebben tot gevolg dat het tegenwoordig ondoenlijk is om voor elk afzonderlijk systeem een andere contactpersoon te hebben. De Lexxyn Groep is uniek, omdat er tussen de partners onderling intensief kennis wordt uitgewisseld bij het ontwikkelen van nieuwe producten en diensten. Dit betekent dat

de Lexxyn Groep de synergie die zo hard nodig is, al vanzelfsprekend in zich heeft."

"We onderscheiden ons ten opzichte van veel anderen door deze gezamenlijke aanpak van vragen die door klanten aan ons gesteld worden. Waarbij gebruiksgemak, kostenbeheersing, veiligheid en beveiliging uiteraard voorop staan. De meerwaarde is uniek. Ruim vijftig procent van alle advocatenkantoren in Nederland werkt met producten of diensten van één van de bedrijven die samen de Lexxyn Groep vormen. De klant ontzorgen is een speerpunt. Wij doen dat voor de advocaat. Die kan zijn cliënt weer beter helpen en vaak voor een lager tarief door slimme IT-toepassingen. Samen komen we tot oplossingen waar de advocatuur wérkelijk iets aan heeft."

Lexxyn Groep tijdens de Kleine Kantoren Dag

De groeiende groep zelfstandige juridische professionals die in een netwerk onderneemt, worden ook door de Lexxyn Groep ondersteund. Huveneers: "Er wordt steeds meer thuis gewerkt, er ontstaan nieuwe netwerken van juridische professionals en virtuele kantoren. Deze specialisten en juridische professionals helpen we bijvoorbeeld met in de Cloud gebaseerde oplossingen." Op 28 juni is de Lexxyn Groep als hoofdsponsor te vinden op de Kleine Kantoren Dag en verzorgt Lexxyn één van de sessies over digitalisering. En het op voortouw van de Lexxyn Groep georganiseerde PLEIT2013 congres op 8 oktober a.s. mag u natuurlijk ook niet missen.

www.lexxyn.nl

Orde in de informatiechaos

Advocatenkantoren worden overstelpt met grote hoeveelheden gegevens, onheilspellend wordt al die informatie ook wel *dark and big data* genoemd. Negen principes om informatie te ordenen en optimaal te gebruiken.

Paul Bartelings¹

Er is niet alleen steeds meer informatie beschikbaar, maar advocatenkantoren bewaren ook steeds meer. Dat doen ze, misschien wel te veel, binnen én buiten kantoor, waarbij de cloud de nieuwste opslagplaats is. Tijdens LegalTech 2013 in New York, volgens kenners het belangrijkste IT-evenement voor juristen, werden de deelnemers meegenomen in de wereld van de zogeheten ‘*dark and big data*’, een onheilspellende naam voor een collectie van data die zo groot en complex is dat het moeilijk wordt om ermee te werken. Anders gezegd: het gaat om alle data die niet nodig is voor het dagelijks werk, maar die wordt bewaard voor het geval het ooit van pas komt. Het gaat bijvoorbeeld om informatie in e-mails, videobestanden, rapporten, logbestanden, internetbestanden, kopieën, plaatjes en voicemailberichten.

Al die informatie kost geld. Te denken valt daarbij aan opslagkosten en het aanschaffen van systemen of specialisten om de informatie snel toegankelijk te maken en te analyseren. De wereldwijde kosten van het bewaren en onderhouden van de *dark and big data* worden door het Amerikaanse IT-concern Gartner Inc. voor 2013 geschat op 34 miljard dollar (26,2 miljard euro). En dit bedrag neemt de laatste jaren onevenredig toe.

Nog los van de kosten, is het omgaan met de data een uitdaging op zich. Gegevens bevinden zich op steeds meer plekken, zijn via verschillende platforms toegankelijk en zijn te analyseren met een groeiend aantal, steeds geavanceerdere *tools*, denk aan zoekmachines. En bij dat alles komt nog de groeiende wet- en regelgeving rond het gebruik van data, omwille

‘Ontwikkelingen vragen om een strakke informatiehuishouding’

van bijvoorbeeld de privacy. Ook daarmee moeten advocaten rekening houden.

Al deze ontwikkelingen vragen om een ‘strakke’ informatiehuishouding en het kunnen analyseren van grote hoeveelheden informatie. Zeker voor advocaten die regelmatig op zoek zijn naar die ‘speld in de informatiehooiberg’ waarmee ze een zaak kunnen winnen. Maar een ‘strakke’ informatiehuishouding is ook noodzakelijk voor medewerkers van kantoren die omwille van efficiency en kwaliteitsmanagement moeten kunnen aantonen op welke manier informatie wordt bewaard, beheerd en teruggevonden.

Advocatenkantoren doen er dus verstandig aan om hun informatiehuishouding op orde te hebben. Bekend moet zijn welke informatie aanwezig is, wat de waarde en het belang ervan is, of het veilig is en of er een beleid bestaat voor het bewaren, beheren en toegankelijk maken

van deze informatie. Kortom, bestaat er zoiets als *information governance*?

In de advocatenpraktijk gaat het bij *information governance* concreet om de volgende categorieën van informatie: correspondentie met cliënt (inclusief de facturatie), stukken van de cliënt, stukken van derden, algemene officiële informatie (zoals de Kamer van Koophandel), publiek toegankelijke informatie (zoals websites) en (juridische) informatie op abonnementsbasis. Ook de tijd die aan het soort zaak wordt besteed, levert in dit kader relevante informatie op.

Doelgerichte *information governance* creëert efficiency, verkleint risico’s (zoals reputatieschade bij verlies van informatie) en levert resultaten en werk op. Maar voor de meeste advocaten in Nederland is dit waarschijnlijk nieuw terrein. Gelukkig voor hen werden tijdens LegalTech2013 richtlijnen besproken voor het op orde brengen en houden van data. Deze principes, onder meer van non-profitorganisatie voor informatiemanagement ARMA International, zijn een standaard voor informatiebeheer door kantoren, van groot tot klein. Ze zorgen ervoor dat een onderneming aantoonbaar aan zijn verplichtingen voor solide informatiebeheer voldoet. De principes, toegespitst op de juridische praktijk.

¹ Director Learning & Knowledge bij Holland Van Gijzen Advocaten en Notarissen LLP.

Schep verantwoordelijkheid

Een senior medewerker moet verantwoordelijk zijn voor het *information governance*-programma. Deze medewerker is niet alleen verantwoordelijk voor het beheer van papieren en digitale informatie (passief), hij behandelt informatie ook als een manier om geld mee te verdienen (actief). Hij is, in samenwerking met de IT-afdeling, direct betrokken bij strategische beslissingen over het digitaal opslaan van informatie en communiceert deze naar de rest van het kantoor.

De medewerker rapporteert rechtstreeks aan het bestuur of maakt daarvan deel uit. De organisatie heeft beleid en procedures om medewerkers te begeleiden en zorgt ervoor dat het programma kan worden geaudit. Een team van intern belanghebbenden komt regelmatig bij elkaar om het programma en de beoogde doelstellingen te evalueren en zo nodig bij te sturen. Het (top)management onderschrijft het belang van *information governance*, stelt doelstellingen en communiceert daarover. Procedures worden gemonitord, regelmatig geëvalueerd en zo nodig aangepast.

Wees transparant

Alle bedrijfsprocessen, inclusief die van de informatiehuishouding, zijn systematisch en schriftelijk gedocumenteerd en voor iedereen beschikbaar. De organisatie moet, aan de hand van standaardprocedures in staat zijn snel, adequaat en consistent de gevraagde informatie te leveren, bijvoorbeeld ter voorbereiding van juridische procedures aan rechterlijke instanties, toezichthouders, auditoren, zakenrelaties en belanghebbenden.

Behoud integriteit

De informatie die wordt geproduceerd of beheerd door de organisatie is authentiek, veilig en betrouwbaar. Dit wil zeggen dat duidelijk is waar de informatie vandaan komt, hoe oud deze is en dat de inhoud overeenkomt met de beschrijving ervan. Hiervoor wordt gebruikgemaakt van standaardprocedures (bijvoorbeeld het parafieren) en centraal toegevoegde metadata in plaats van dat dit aan de afdelingen zelf wordt overgelaten.

Wees voorzichtig

Documenten die privé, vertrouwelijk of

De nieuwe generatie advocaten staat altijd 'aan'

belangrijk zijn voor de organisatie worden op een adequate manier beveiligd. De toegang tot informatie en databases wordt op centraal niveau beheerd in plaats van ad hoc of per afdeling of auteur. Toegangscodes, gebruikersnamen en wachtwoorden voor interne en externe bronnen worden centraal beheerd. Er zijn geschreven handleidingen voor de beveiliging van verschillende typen documenten en hoe deze worden uitgewisseld met verschillende interne of externe belanghebbenden. Procedures en doelen met betrekking tot beveiliging worden gemonitord, regelmatig geëvalueerd en zo nodig aangepast zodat de kans op onbedoeld informatie verliezen zo klein mogelijk is.

Let op regelgeving

Er moet een *information governance*-programma worden ontworpen om ervoor te zorgen dat zowel de interne als externe regelgeving wordt nageleefd. Alle afdelingen zijn goed op de hoogte van (wettelijke) verplichtingen voor het bewaren van informatie. Er is een centraal overzicht en er bestaan centrale richtlijnen over deze naleving.

Zorg voor toegankelijkheid

De organisatie bewaart documenten en informatie zodanig dat informatie altijd, efficiënt en nauwkeurig kan worden geraadpleegd. Er is een algemeen bekende standaard voor het opslaan van informatie en er bestaat een mechanisme voor het zoeken, het vinden en het ophalen van informatie. Daarvoor worden metadata, kenmerken en standaardbeschrijvingen en codering gebruikt. Duidelijk moet zijn om wat voor type document het gaat, bijvoorbeeld een origineel, een duplicaat of een officieel document. Om grote hoeveelheden juridische documenten te analyseren, wordt gewerkt met speciale coderingssoftware. In juridische procedures wordt daardoor niet te veel tijd verloren met het samenstellen en analyseren van dossiers omdat alle informatie op dezelfde wijze

wordt behandeld door iedereen. Er wordt een meetbaar positief resultaat behaald met de toegankelijkheid van informatie.

Draag zorg voor archivering

De organisatie bewaart documenten en informatie conform wettelijke en operationele bewaartermijnen. Er zijn een archiveringsschema en een classificeermethode die algemeen bekend zijn en die door iedereen worden gehanteerd. Bij het bewaren of vernietigen van informatie gaat het niet om een individueel of afdelingsbelang maar om het belang van het gehele kantoor.

Vernietig op tijd

De organisatie vernietigt informatie die volgens wettelijke bepalingen, beroepsregels of interne regels niet langer mag worden bewaard. Er bestaat een vernietigingsprocedure. Vernietiging wordt ondersteund door de IT-afdeling en is geïntegreerd in alle applicaties en databases.

Het spreekt voor zich dat de principes alleen werken als ze algemeen bekend zijn en breed worden gedragen op kantoor. In dat licht valt er naast de besproken principes nog een negende principe toe te voegen en wel dat een goede informatiehuishouding vraagt om een nieuw type technologisch onderlegde advocaat. Eén die de mogelijkheden van de techniek ziet voor zichzelf en de cliënt.

Deze nieuwe generatie advocaten staat altijd 'aan' en is moeilijk te ontkoppelen. Deze advocaten vragen zich voortdurend af hoe ze de cliënt sneller van dienst kunnen zijn en hoe ze nieuwe opdrachten kunnen genereren, het liefst via een platform. Ze willen dan ook gevonden worden op internet via bijvoorbeeld aanbevelingen en via via. Daartoe maken ze gebruik van blogs en social media.

Om dit te stimuleren kunnen advocaten het best zelf verantwoordelijk worden gemaakt voor eigen marketing. De advocaat en zijn team moeten in staat worden gesteld de beschikbare informatie, zowel vaktechnische als commerciële en financiële informatie over cliënten, sectoren en zaken, snel en efficiënt te kunnen gebruiken in de praktijk. Een goede informatiehuishouding helpt daar zeker bij. <<

'De ontwikkelingen in de advocatuur zijn uiteenlopend, talrijk en ingrijpend. Dat maakt het nadenken over de toekomst van de advocatuur gecompliceerd, tijdrovend maar vooral heel vitaal. Veel van dat denkwerk heeft Christ'l Dullaert nu gelukkig al voor de advocatuur gedaan!'

Jan Loorbach, Algemeen Deken NOvA

yoga in je toga

2.0 versie!
Nu verkrijgbaar!

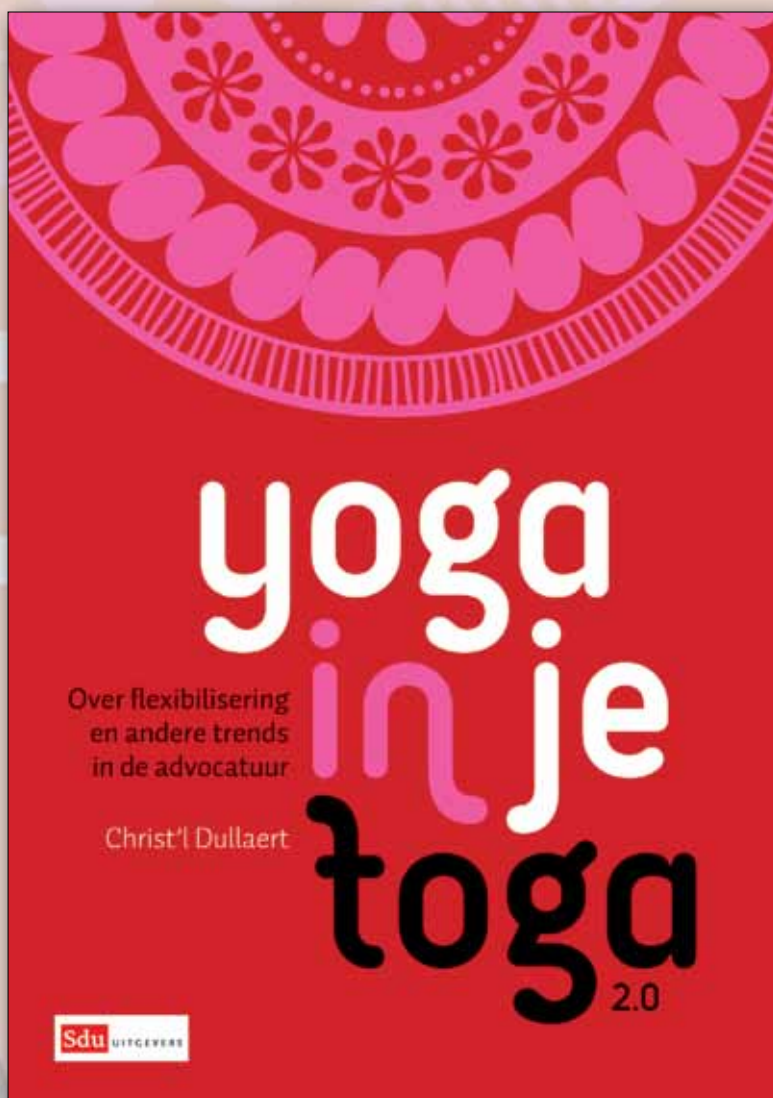
Over flexibilisering en andere trends in de advocatuur

Yoga in je toga geeft een innovatieve, originele en ongebruikelijke visie op de Nederlandse advocatuur. Het boek staat boordevol toekomstperspectieven, trends en tips. Advocaten moeten veel flexibeler worden in de organisatie van hun werk, de samenstelling van het kantoor en creatiever in het aanbieden van hun juridische diensten.

Deze nieuwe druk van het boek is voorzien van een nieuw (2.0) woord vooraf.

Christ'l Dullaert is directeur van Le Tableau BV, een bureau voor interim-advocaten en kandidaat-notarissen, trainingen en advies voor de juridische wereld. Zij studeerde rechten en filosofie, was advocaat en bedrijfsjurist, en woonde een aantal jaren in New York van waaruit ze actief samenwerkte met de Harvard Law School. Zij schrijft columns in *Advocatie* en *Novocatie*.

ISBN: 978 90 12 38999 0
Prijs: €19,95 (incl. btw)

Bestel via www.sdu.nl of bel (070) 378 98 80.

Onze uitgaven zijn ook verkrijgbaar via de boekhandel

Gratis eBook via
ondernemendeadvocaat.nl

Per 1 april is de **nieuwe** **aanbestedingswet** in werking getreden

Aanbestedingsrecht wordt belangrijker voor een deel van uw klanten. Dit door de wetswijzigingen die per 1 april 2013 zijn ingegaan.

Een voorbeeld is dat door de proportionaliteitsgids het MKB een grotere rol krijgt bij grote aanbestedingstrajecten. Hierdoor zal uw MKB klant ook meer juridisch advies van u willen.

Sdu uitgevers biedt u:

- Tijdschrift Aanbestedingsrecht: geeft u verdiepende informatie voor uw aanbestedingspraktijk.
- Jurisprudentie Aanbestedingsrecht wanneer de jurisprudentie en duiding hiervan van belang zijn voor u en uw klanten.
- Opmaat_Aanbestedingsrecht wanneer u alles wilt hebben en u en uw klant voor zekerheid gaan.

SLUIT (PROEF)ABONNEMENTEN AF OP:

➤ www.scherpinrecht.nl/aanbestedingsrecht

Munt met een luchtje

De virtuele munt Bitcoin blijkt ideaal voor het witwassen van crimineel vermogen. De handel lijkt moeilijk te reguleren. Toch biedt de wet openingen voor vervolging.

Yehudi Moszkowicz en Cees Schaap¹

Gebruik van 'Bitcoins'² een zogeheten 'crypto valuta', is wellicht het nieuwste en misschien ook het beste middel ooit om crimineel vermogen wit te wassen.

De Bitcoin ontstond in 2009. Deze munt wordt in tegenstelling tot 'analoog geld' niet geslagen, maar door ingewikkelde cryptografische formules berekend. Een Bitcoin is een unieke code die door rekenkracht van een computer wordt gegenereerd. Er is maar een bepaalde hoeveelheid Bitcoins in omloop met een maximum van 21 miljoen. Inmiddels zijn er zo'n 11 miljoen Bitcoins in omloop met een marktwaarde van meer dan 1 miljard dollar (778 miljoen euro). De Bitcoin is zwaar beveiligd en versleuteld en is in hoge mate immuun voor ongecontroleerde inflatie.

In de eerste jaren van hun bestaan werden Bitcoins vooral uitgegeven binnen het zogeheten 'deep web': de digitale onderwereld. Op 'Silk Road', de digitale winkelstraat waar illegale drugs- en wapenhandel plaatsheeft, kan zelfs uitsluitend in Bitcoins worden betaald. Maar Bitcoins zijn inmiddels niet langer een obscuur fenomeen in de krochten van internet. Ook in de 'bovenwereld' van de niet-virtuele realiteit wordt de Bitcoin als betaalmiddel gebruikt voor transacties van producten en diensten.³

De koers van de Bitcoin is sinds januari, toen de munt nog 13 dollar (10,12 euro) waard was, explosief gestegen tot meer

dan 100 dollar (77,81 euro).⁴ Volgens deskundigen bestaat er een samenhang met de wankelende banken op Cyprus. Sinds de problemen met het spaardepotogarantiestelsel zouden ook de Spanjaarden zich op de Bitcoin hebben gestort.⁵ Groot voordeel voor gebruikers van de munt is dat er geen bank bij is betrokken. Daarmee is het een ideaal middel voor witwassen.

Dit gevaar is door de Amerikaanse autoriteiten opgemerkt. Op 24 april 2012 verscheen een openbaar rapport van de FBI over Bitcoins.⁶ Daarin wordt gewezen op het gevaar van diefstal (hacken), fraude, witwassen en het doneren van Bitcoins aan verboden groeperingen. Als gevaarlijke kenmerken worden de decentrale opzet en het anonieme peer-to-peer-netwerk genoemd. Voor de aan- en verkoop van Bitcoins wordt gebruikgemaakt van zogeheten *third-party-bitcoin-services*.⁷ Omdat er dus geen officiële financiële instelling bij betrokken is, worden geen *Anti-Money Laundering*-procedures, zoals in ons land de Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme (Wwft) voorschrijft, toegepast en bestaat er geen *paper trail*.

In oktober 2012 verscheen het rapport 'Virtual Currency Schemes' van de Europese Centrale Bank (ECB). De ECB concludeert dat de opzet en de relatie met reëel geld niet alleen ongereguleerd is, maar ook dat elk toezicht ontbreekt. Gezien de wettelijke onzekerheid⁸ van virtueel geld kan virtueel geld volgens de ECB door fraudeurs en witwassers

worden gebruikt.⁹

In de Verenigde Staten worden zogeheten *third-party-services* inmiddels onder bepaalde omstandigheden aangemerkt als zogeheten *money transmitters*. Daardoor dienen ze zich als *money services businesses* te registreren bij het Financial Crimes Enforcement Network (FinCen), tot op zekere hoogte te vergelijken met de Financial Intelligence Unit in Nederland) en moeten ze een antiwitwasprogramma implementeren met interne opleidingen, cliëntidentificatie en -onderzoek, transactiemonitoring, auditing en het melden van bepaalde transacties.¹⁰

Het is de vraag of dit nieuwe betaalmiddel met het huidige positieve recht in Nederland te reguleren is. De bedoelde *third-party-services* zijn niet meer dan een platform waarop partijen onderling Bitcoins kunnen (ver)kopen. *Third-party-services* bemiddelen niet, handelen niet in opdracht en komen niet in het bezit van geldmiddelen en zijn daarom (nog) niet te scharen onder artikel 1 van de Wwft.

Dit neemt niet weg dat Bitcoins zich laten vergelijken met 'analoog geld' en daarom zijn aan te merken als een goed/recht zoals bedoeld in de strafbaarstelling van heling en als een voorwerp zoals bedoeld in de strafbaarstelling van witwassen. Anders dan 'virtuele goederen' zijn Bitcoins uniek en niet dupliceerbaar, waardoor er daadwerkelijk feitelijke zeggenschap over kan worden uitgeoefend.¹¹ Dit biedt perspectief voor het vervolgen van witwassen met Bitcoins. <<

1 Yehudi Moszkowicz is advocaat bij Moszkowicz Advocaten Utrecht. Cees Schaap is mede-eigenaar van SBV Forensics en auteur van *Heling getoetst*. <http://bitcoin.org/en/>.
2 HLN.be 22 maart 2013: 'In Canada is de woningmarkt volledig ingestort. Een man die zijn huis niet aan de straatstenen kwijtraakt, heeft een creatieve oplossing bedacht. De vraagprijs is 400.000 Canadese dollars, maar kopers zijn goedkoper af als ze betalen met Bitcoins, een virtuele valuta.'

4 <http://nos.nl/op3/artikel/491331-koers-bitcoin-door-de-honderd-dollar.html>.

5 <http://nos.nl/artikel/490833-bitcoins-populair-nacypruscrisis.html>.

6 http://www.wired.com/images_blogs/threatlevel/2012/05/Bitcoin-FBI.pdf.

7 <http://www.economist.com/blogs/babbage/2011/06/virtual-currency>.

8 Zo voldoet de Bitcoin slechts aan twee van de drie vereisten genoemd in de Electronic Money Directive 2009/110/EC.

9 Voorbeelden zijn te vinden in: John Villasenor, Cody Mank, Christopher Bronk; *Shadowy Figures: Tracking Illicit Financial Transactions in Murky World of Digital Currencies, Peer-to-Peer Networks, and Mobile Device Payments*, 29 augustus 2011.

10 Rapport van FinCen van 18 maart 2013 (http://www.fincen.gov/statutes_regs/guidance/pdf/FIN-2013-G001.pdf).

11 Y. Moszkowicz (2009). Een kritische noot bij de 'RuneScape'- en 'Habbohotel'-uitspraken: een illusie is geen goed. *Strafblad*, Sdu Uitgevers, pp. 495-503.

Alle vakmanschap op het gebied van ICT in huis.

Lexsyn Groep bundelt de krachten van ICT-bedrijven die zich specifiek richten op de juridische sector. Met vaksoftware als CCLaw, FORTUNA, NEXTmatters, BigHand en ContactManager, maar ook met cloud computing, kantoorautomatisering, documentmanagement, webdiensten en portals en telefonie.

Vakmanschap begint hier: 088 - 002 84 00.

Maak een afspraak met onze specialisten of kijk op:

www.lexsyn.nl

bigHand
Get more done

 clip Consultants

 cloud
Concept

devoon

epona

helder
telecom

ict concept.

SCAN
SERVICE

trivium
software bv